

Третій рівень диференціації стосується не визначеності або способу існування, а змісту культури. Йдеться про культури “відкритого” або “закритого” типу. Перший рівень характеризує ціннісне існування культури (ідея або річ). Йдеться про розмежування духовної та речевої орієнтації цінностей. Другий рівень – це нормативний зміст культури, розмежування закритої й відкритої орієнтації культурних норм. Третій рівень – це визначеність культурних зразків (зовнішніх або внутрішніх).

В такий спосіб, у взаємопов’язаності з проблемою індивідуалізації, суб’єктивності, душі, – соціокультурну спільність можна виокремити у три типи (зрозуміло, що ця типологія, як і всі типології є умовною):

– акцентування об’єктів, їх характеристика в культурних нормах і нейтральний характер цінностей. Цей тип традиційної (закритої) культури можна назвати консервативним, його унапрявленість – об’єкти;

– акцентування норм, зосередження уваги на їх ґрунті – цінностях. Такий тип – це ритуальний тип закритої культури, він акцентує норми – правила поведінки г р у п и;

– акцентування цінностей – це етичний тип культури, такий тип зосереджує увагу на внутрішньому змісті, на пріоритеті індивідуальності.

Використана література:

1. *Генрих Д.* Свідоме життя. Дослідження співвідношення суб’єктивності та метафізики. –К.: “КУРС”, 2006. – С. 188.
2. *Конотон Л., Швед З.* Слов’янська релігійна філософія: головні особливості та динаміка руху ідей. – К.: “Літера ЛТД”, 2006. – С. 320.
3. *Сковорода Г.* Кольцо // Сковорода Г.С. Твори у 2-х тт.- К.: АТ “Обереги”. – Т.1, С. 360 – 412.
4. *Платон.* Государство // Платон. Соч.в 3-х тт.- М.: “Наука”, 1977 –Т.3.-Ч.1.– С. 611 – 620.
5. *Юнг К.* Отношение между “Я” и бессознательным. – М.: “Наука”, 1995. – С. 200 – 265.

А н н о т а ц и я

Стаття посвящена аналізу філософського, релігійно-теологічного і теологічного підходів в изучении проблемы субъективности.

***Кришмарел В.
КНУ імені Тараса Шевченка***

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСМИСЛЕННЯ ЛЮБОВІ В СПАДЩИНІ УКРАЇНСЬКИХ МИСЛИТЕЛІВ: ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Для того, щоб досягнути процеси, які відбуваються в сучасності, необхідним є розуміння зв’язків між феноменами, шляхів їхньої трансформації та розвитку. А для цього необхідним є звернення до основних феноменів буттєвості людини (О. Фінк виділяє їх п’ять – любов, смерть, гра, влада, праця), які знаходять свій вираз у символах, що й відсилають до першозначень, до тих глибинних смислів, які вкорінені в позасвідомому сприйнятті людини.

Проте в сучасному суспільстві необхідно зважати на зміни, які відбулися з самим функціонуванням символів, їхньою наповненістю. Саме тому актуальним є звернення до

творчості українських мислителів кінця XIX – початку XX століття, коли загальні тенденції й напрямки розвитку думки, літературної в тому числі, підтримували звернення до міфологічних апеляцій, сюжетів, персонажів (а де ж, як не у міфах, які й є засобом трансляції смислів, можливо знайти первинні значення, які впливають, навіть неусвідомлювано самими людьми, практично на всі сфери сьогоденного життя), проте переосмислюючи їх відповідно актуальностей сучасного їм світу. Саме в такому опрацюванні можливо аналізувати не лише художній, соціальний вимір, але й побачити певні особливості осмислення й сприйняття, що залишаються актуальними й досьогодні, адже стосуються саме глибинних феноменів буттєвості людини.

Сьогодні звернення до міфологічних сюжетів переживає нове народження, коли через кореляції з технологічною, підчас бездумною спрямованістю у майбутнє, постають звернення до класичних сюжетів й образів – Середньовіччя, раннього християнства, а також міфологій. Саме вони дозволяють яскравіше прослідкувати ментальні зміни. З огляду на вищезазначене видається цікавим звернутися до творчості Лесі Українки, яка вибудувала у своїх творах самобутній світ символів та значень, які, трансформували відповідно до актуальностей часу, вона взяла саме зі сфери народної міфотворчості, легенд та оповідей, які, не видаючись сакральними (скоріше – лише казковими) на перший погляд, все ж несуть глибинний пласт сприйняття людиною світу та себе в цьому світі.

Людина в сьогоденні є цікавим феноменом. Адже вона замкнена у собі, її світ лишається поза досяжністю зовнішніх чинників, тому що у неї, практично, відсутні власні переживання, пристрасті та істинні знання. Тобто, фактично, відбувається втеча від реальності, адже онтологічна безпека, забезпечувана діяльністю культури, яка виконувала функцію фільтру інформації та надавала їй зміст, через настання епохи масових комунікацій, коли вся інформація надається на однаковому рівні, не може виконувати своїх завдань.

Але почуття, які залишаються у людини, навіть підчас неусвідомлювані, невербалізовані, непроявлені – лишаються тими ж, що й сто, й тисячу років тому – і це стосується внутрішнього світу людини, її актуалізованості.

Проте про дійсну буттєвість людини можливо говорити лише з огляду на залученість Іншого у її життя. Інакше неможливим є прорив свого егоцентрованого світу, вихід на рівень вишнання за Іншим такої самої цінності, як і за собою – тобто, відбувається розширення світу.

“Зламаність людського буття на фрагментарні форми життя, чоловічу та жіночу, є дещо більше, ніж випадкові біологічні стани, ніж чисто зовнішня обумовленість психофізіологічної організації: подвійність статей відноситься до буттєвого ладу нашого кінченного існування і є фундаментальним моментом нашої кінченості як такої” [15]. Тобто Інший передпокладається, фактично, як чи не єдиний шлях до обуттєвлення сутності, як той другий полюс, без якого неможливо вибудувати адекватну систему, в межах якої, власне, лише й може бути буття.

Саму можливість і шляхи цієї актуалізації в людському житті найвлучніше показав, мабуть, П. Тілліх, ствердивши, що життя є актуальним буттям, а його силою, яка й надає руху, є любов. “Любити – це форма продуктивної діяльності, що передбачає проявлення зацікавленості та піклування, пізнання, душевний відгук, виявлення почуттів, насолоду. Вона збуджує і посилює відчуття повноти життя. Це процес самовідновлення та самоочищення” [14, с. 231]. В цих положеннях й висвітлюється онтологічна природа

любові; без неї життя не стає актуальним. До того ж, здавалося б, що, виходячи з спрямованості на Іншого, це має певним чином обмежувати напрямок. Проте найцікавішим постає саме взаємоспрямованість, навіть певною мірою відцентрованість щодо проявленого Я актуалізованості через любов – дійсним стає як суто внутрішній вимір Я, так і вся повнота світу зовнішнього, розкритого через Іншого. Тобто, можливим здається говорити про любов не виключно як феномен людської свідомості, а скоріше як саму можливість дійсного людського буття, не стільки навіть земного, скільки належного природі людини, яке не обмежується матеріальністю і свідомістю, тобто не обмежуваного смертю – “ми завжди відчуваємо, що любов є не випадковість та здаванність, а неминучість та буття” [15].

Тема любові й смерті у їхньому співвідношенні частіше цікавила письменників, ніж філософів. Проте яскравим прикладом, де можливо прослідкувати обидва виміри сприйняття найважливіших феноменів актуалізації буття людини, варто визнати творчість Лесі Українки. “Інтелект, поетична інтуїція, глибока ніжність жіночої психіки, сильна творча воля, орлиний лет душ і, яка уміє відмежовувати себе від життєвої торгової і без галасу творити собі високохудожні образи, творити в собі образ вищої людини, вільної людини, - оте все сплелось в творчості Лесі Українки в одну гармонійну цілісність” [4, с. 163].

Саме через творчість Лесі Українки можна прослідкувати багатшаровість структури любові як визначального, креативного феномену, шляху, який й забезпечує життя людини смислом і наповненістю – коли мета є не настільки важливою, як шлях до неї.

Найбільш показовим твором з огляду на зазначуваний аспект треба визнати “Одержиму” – твір, присвячений любові. Та й як могло бути інакше, коли він був написаний за одну ніч біля ліжка помираючого С. К. Мержинського – людини, яку Леся Українка кохала. Тож у творі знайшли свій вираз думки, які осмислювалися як протягом довгого часу, так і переламні висновки. “Якщо врахувати, що європейська світоглядна думка в ХІХ ст., особливо в її літературно-мистецькому вираженні, все більш активно спирається на скзистенційно-персоналістські мотиви, то стає зрозумілою позиція Лесі Українки, яка в центр своїх творчих пошуків ставить Любов, Правду, Щирість, Відданість, Самотність, Надію, сенс життя та інші філософсько-етичні категорії. Не останню роль при цьому відіграє і той факт, що, зрештою, ці поняття з самого започаткування філософської думки в Україні, тобто ще з часів Київської Русі, були завжди провідними. Адже така ментальна особливість духовності українців, як кордоцентризм (сердечність) орієнтована саме на внутрішнє - моральні аспекти” [1, с. 47].

Дуже показовим є висвітлення у зазначеному творі, так би мовити, двох розумінь, різних видів сприйняття світу – любові і неприйняття, всеохоплююча, яку втілює Месія, та любові неприменна, вибаглива, оцінююча, яку транслює Міріам [1, с. 48]. Таким чином можна говорити про зіставлення на кількох рівнях: як любов божествену та земну, як пасивний та активний полюси, як статичність та всеохоплюваність й дієвість та вибірковість, як ідеал язичницького та християнського світосприйняття.

Тобто ми бачимо протиставлення, яке немов би покликано ініціювати конфлікт інтересів, неприйняття. Проте саме через те, що розглядається саме любов – вона здійснює прорив до Іншого, сприймає й його світ як самодостатність, таким чином розкриваючи себе, повертаючись до власної сутності. “І все ж Міріам ні в якому разі не намагається втрутитися в буттєвість Месії, змінити її. Ні, вона приймає Месію таким, яким він є, і, не

погоджуючись з ним, схиляється перед його правдою” [1, с. 48]: тільки той ненависті не знає, “Хто цілий вік нікого не любив!” [10, с. 130].

Проте це протиставлення, можливо, не настільки гостре, але так само пронизливе, відчувається практично в кожному творі – зрозуміло, як основний мотив це звучить у “Лісовій пісні”, “Камінному господарі”, проте так само це постає й в “Оргії”, й у “Руфін та Прісцилла” – тих творах, які, скоріше, спрямовані на соціальну проблематику.

У творах Лесі Українки вибудовується цілий всесвіт, який розвивається й, в кінцевому рахунку, вибухає між головними героями. Найпарадоксальнішим ж є те, що, фактично, кохання є взаємним практично в кожній п’єсі – на перепоні ж стає саме те, що йому не дозволяється розкритися – чи то від зовнішніх обставин, чи то від внутрішньої невилітності людини. А коли ж воно все ж постає у повній силі, то, як влучно помічав Вол. Соловйов у “Смислі любові”, якщо любов справжня, поєднуюча духовний та матеріальний аспект, тобто така, що розкриває людину у всій її буттєвості, то для неї практично нема продовження – ані в дітях, ані в самому житті – вона є трагічною, й саме тому, що актуалізоване вже просто не може лишатися в просторово-часових межах, тож і розв’язка постає не як трагедія, а як звеличення і ствердження самого справжнього існування.

Саме через недорозкриття світів, недопрорив до Іншого відбувається злам, порушується онтологічна стабільність:

*Чи може бути, щоб тіла ходили
одним шляхом і вкупі, але душі
двома шляхами й врозтіч? [11, с. 114]*

Саме світ, який твориться за участю Іншого, й зумовлює вихід за межі власної заблокованості, й розкриття не просто лише через і для любої людини, але й охоплення повноти світу загалом:

*Ти сам для мене світ, миліший, кращій,
ніж той, що досі знала я, а й той
покращав, відколи ми поєднались. [11, с. 372]*

В такому випадку можна говорити про те, що актуалізуються структури, які важливими постають лише для двох людей (навіть без обов’язкової взаємності – все одно, визначальним актуалізатором постає Інший, тож креативна здатність любові дійсно спрямовується одразу й у зовнішній вимір, й у внутрішній світ.

Найбільш цікавим видається прослідкувати це на прикладі “Лісової пісні”, де міфологічний характер героїв дозволяє їм розкривати себе без історичних обмежень, тобто, через їхні думки, вчинки можливо говорити не просто про вигадку автора, про фантазію, а про звернення до початкових символів, які й дозволяють розкрити смисли, що вкладаються в міфологічні розповіді. Тобто – якщо й не долучитися до сакрального (адже зараз, за стану, коли комунікативне суспільство всій інформації надає однаковий статус, коли культура перестає відігравати фільтруючу роль, індивід опиняється в ситуації онтологічної небезпеки, яку й покликаний був подолати міф, долучаючи людину до сакральної історії, до творення світу – наслідуючи символічні смисли. Замкненість у собі, життя лише зовнішніми, чужими переживаннями, втеча від такої реальності, та й загалом – втрата смислів – це все є протилежним основним функціям, виконуваним міфом першопочатково. На даний момент ці функції подекуди досить радикально змінилися (за А. Мішучковим): соціально-практична формує міфологеми окремих культів та сприяє становленню субкультур; ідеолого-прагматична оформлює маргінальну соціальність; мнемотично-

орієнтовна зумовлює збереження культурних надбань; світоглядна подеколи сприяє формуванню неоміфологічних типів поглядів на світ; естетична замикається на самоствердженні себе та образу групи; комунікативна на рівні латентного ідеологічного дискурсу сприяє маніпулюванню повсякденною свідомістю суспільства; соціально-компенсаторна задовольняє потребу у психологічному відпочинку, грі, ілюзіях, звільненні людини – аж до станів зміненої свідомості та медитацій), то досягнути наповненість світів, які є визначальними саме в даній сфері функціонування міфу. Цікаво також простежити, наскільки сюжетні зв'язки перетинаються з подібними за сутністю символами, які використовує О. Островський у “Снігуроньці”. Адже обидва є художніми творами, проте на основі народної творчості – тобто, текстами, які в сутності своїй мають символіку міфологічної свідомості, а за формою подачі відповідають сприйняттю сучасного суспільства.

Використовуючи найбільш ґрунтовні дослідження О. Фрейденберг та Я. Проппа, можна прослідкувати прихований рівень (можливо, навіть не до кінця усвідомлюваний авторами, адже нижчезазначувані символи глибоко вкорінені в підсвідомості), який дозволяє прочитати такі звичні й, здавалося б, “дитячі” твори з іншого ракурсу. Адже якщо навіть певні смисли залишаються прихованими, вони, тим не менш, впливають на людину – саме так і діє міф у сучасному світі – активізуючи асоціативні значення і надаючи інформацію, без якої втрачається онтологічна безпека людини.

Тож окреслимо спільні риси, які використовуються як в “Лісовій пісні”, так й у “Снігуроньці”.

Насамперед це стосується, звичайно, часу розгортання подій – в обидвох варіантах це доісторичний період, коли світ людей та аніматичних істот поєднано, коли практично нема поділу на дуальності – дорих та злих сил, коли на перший план виходять хтонічні характеристики.

Проте цікавим є те, що творення нової реальності, яка розгортається вже перед очима читача, відбувається завдяки любові. Можна зафіксувати новий спосіб творення – творення через, за допомогою, засобами енергії любові. І ця нова сфера залишається актуальною лише для обмеженого кола причетних, тим не менш впливаючи на всю систему (любов Мавки та Лукаша змінює, в кінцевому рахунку, ставлення до всього світу “нечисті” – тобто, відбувається перехід на новий рівень існування людей – без домовленостей з хтонічним світом – тобто, відхід від міфологічної свідомості; любов Снігуроньки змінює як відносини в самому царстві Берендея, так і передбачає відплату з боку Мороза – тобто, також зміни ставлення до хтонічного світу). Визначальним є те, що ця любов постає як згубна для обох – і для людини, і для лісової дівчини.

Що є також важливим фактом – обидві головні героїні – народжені в лісі, саме він – їх рідний дім, і вихід з нього сам по собі вже є небезпечним. А, звернувшись до структуралістського аналізу казки, можна говорити про те, що саме ліс уособлює первинність, небезпеку стихії, певний перехідний рівень (якщо відбувається повернення з нього до соціуму), тобто – є тією ініціацією, яку має пройти людина для переходу на новий рівень буттєвості. Проте герої зазначених творів відмовляються від тих можливостей, які їм може надати глибинний світ “лісу” – й втрачають все. Детальніше зупинятися на символіці цього немає сенсу, адже є ґрунтовні дослідження з цього приводу. Тут важливо зазначити саму наявність цих символів.

Варто також звернути увагу на самих “батьків” головних героїнь – це ті сили, які є

визначальними для існування людини (оскільки для кліматичної зони Росії більш характерною є проблема суворої зими – батько Снігуроньки – Мороз, а в Мавки це – Лісовик, від якого залежить життя в окрузі, оскільки ще не відбулося остаточного переходу до землеробства, й важливим фактором лишається покладання на стихійність – вибір деревини на будівлю, рибалка тощо). І важливим є те, що дочка (саме дочка! Все ж таки жіночий образ наділяється креативною здатністю творення нової реальності після завершення становлення світу – адже не погоджується з уставленим плином речей – і створює новий вимір, актуальний лише для залучених, проте такий, що має наслідки для всієї системи) – пасивна жіноча сутність йде супроти волі всесильного батька – й отримує те, чого бала – навіть знаючи розплату – знищення.

Цікаво також принагідно звернути увагу на “прийомних батьків” – потенційну свекруху Мавки та подружжя Бобилів – для опису їхньої сутності використано практично ті самі характеристики – біднота, злість на молодість та красу “прийманок”, бажання за їхній рахунок знайти вигоду для себе. Цікавим є також те, що попервах з таким положенням речей й Мавка, і Снігуронька миряться – адже це прийнятно в тому суспільстві, до якого вони хочуть долучитися. Та потім настає розуміння того, що якщо зовнішні правила є внутрішньо неприйнятними – вони зламують саму сутність, повноту, значення, наповненість існування.

Смерть головних героїв – інакше ж бо неможливим було б ствердити важливість того, що відбулося – прорив за межі свого, узвичаєного світу – дійсний прорив у світ Іншого – й душею, й тілом:

*Хто любить, той уподобиться може
до любого і тілом, і душею. [11, с. 608]
Смерть тут дійсно є ініціацією –*

справжнім новим народженням – і надзвичайно показовим є той фактор, що без любові лише духовна істота не може стати людиною, не може бути повноцінною в цьому світі дуальностей. Саме тому радше не існувати взагалі, ніж не зреалізувати все ж закладену потенцію:

*Любові прошу, хочу я любить! Віддай
Снігуроньці дівиче серце, мамо!
Віддай любов або ж життя візьми! [5]*

Лише через смерть відбувається включеність у людське життя – неймовірно, парадоксально – проте ці символи працюють практично незалежно від часовості та культури. На цих прикладах дуже чітко можна прослідкувати, що справжня любов передбачає не відмову від себе, не просто жертву собою заради любові людини, а її рівноцінність з собою: ти розкажи мені, я зрозумію, о я ж тебе люблю. [11, с. 387]

Піти для того, щоб Інший був щасливим – це той рівень, який є неприйнятним для замкненого егоцентрованого світу необуттєвленої потенційності. А розкриття власного світу – це долучення до існування всього світу – тож символічно – розчинення в ньому – повернення до себе через світ.

Також варто звернути увагу на коханого – що Лукаш, що Лель – люди, які знаходяться на перехідному етапі, які не пройшли ще ініціації – не взяли на себе нових зобов’язань, проте захотіли долучитися до вишого рівня – одного це згубило, коли він усвідомив наслідки вчинків. Інший же так і лишився “пастушком” – за статусом. Тобто неприйнята ініціація є згубною – і це дуже важливо завважити.

І останній визначальний символ, який з'являється в обох творах – це вогонь – як дещо природне, проте водночас й соціальне – очищуюче й розставляюче остаточні акценти – Мавка згоряє від Перелисника, Снігуронька тане від сонця через неслухання до її слів Мезгіря – проте обидві задоволені цим! Також варто зауважити, що це згоряння, тобто остаточний перехід на новий рівень – наслід діяльності тих героїв, які дійсно люблять.

Таким чином, окреслено саме ті найважливіші символи, які продовжують працювати і використовуватися для активізації діяльності людини й в сьогоденні (варто лише звернутися до мас-медійної культури), проте внутрішній смисл яких, хоча й не прослідковується, проте лишається на позасвідомих рівнях дієвим – саме тому, що ці символи є незмінними.

Міф, який функціонує і актуалізується тільки для двох (не йдеться про обов'язкову взаємність; власне, це й не є визначальним), несе обґрунтування і виправдання саме тих смислів і значень, які є буттєвими для онтологізації світу. Саме тому не можна говорити, що це лише породження свідомості, яке не має реального сенсу. Це обумовлює саму можливість існування світу, в якому вони здатні розкритися, надаючи певні схеми поведінки, які є контекстуальними лише для двох носіїв (яскравим прикладом є так звані “сімейні традиції”, які існують в межах лише одного покоління, але протягом всього періоду співжиття є обов'язковими для виконання, адже кожного разу, коли відбувається їхня актуалізація (певне повторення дій, які асоціюються з якоюсь значною подією з минулого), відбувається й оновлення самої онтологічної буттєвості, тобто виникає певний сакральний час, який і зумовлює можливість виокремлення з хаосу певних, лише причетних до його структури, моментів).

Таким чином, звертаючись до аналізу творчості Лесі Українки, можна побачити, як працюють символи, як вони трансформуються і чому любов виступає тією першозакладеною креативною здатністю, яка актуалізується із розкриттям самості, і наслідком якої є обуттєвлення нових онтологічних вимірів світу – “людина еротичну напруженість знає як найглибшу основу і творіння, і творчості. Тому людина й гідна носити в собі священне полум'я Ероса, що є сином Пороса та Пенії. Тому ж досвід особистісної любові таїть в собі так нескінченно багато откровень про таємницю світобудови” [2, с. 178-179]. Точніше, утворення нового світу, який є актуальним лише для обмеженої сфери залучених, але при цьому впливає на всю структуру, навіть якщо це не усвідомлюється.

Використана література:

1. *Бичко А.* Леся Українка: Світоглядно-філософський погляд. – Київ: Український Центр духовної культури, 2000. – С. 176.
2. *Булгаков С.* Софиология смерти// Тихие думы. – М.: изд-во “республика”, 1996. – С. 273-306.
3. *Ефимкина Р.* Три инициации в “женских” волшебных сказках// “Российский гештальт”. – вып.4. – М., “Новосибирск”: 2003. – С. 18-37.
4. *Євшан М.* Леся Українка // Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. — К.: “Основи”, 1998. — С. 153—163.
5. *Островський А.* Полное собрание сочинений. Том 7. — М.: “Гослитиздат”, 1950.
6. *Пропт В.* Исторические корни волшебной сказки. — Л.: Изд-во “Ленингр. гос. ордена Ленина ун-та,” 1946. — С. 340.

7. Соловьев В. Смысл любви // Соловьев В. С, Сочинения в 2 т. Т. 2/ Общ. ред. и сост. А. В. Гулыги, А. Ф. Лосева; Примеч. С. Л. Кравца и др. – М: “Мисль”, 1988 – 822 [2] с. – (Филос. наследие. Т.105). – С. 493-548.
8. Тиллих П. Любовь, сила и справедливость. Их онтологические качества и применение в сфере этики. http://www.i-u.ru/biblio/archive/tillih_love/default.aspx
9. Українка Леся. На руїнах // Леся Українка. Зібр. тв.: У 12-ти т. – Т. 3.
10. Українка Леся. Товарищі на спомин // Леся Українка. Зібр. тв.: У 12-ти т. – Т.1.
11. Українка Леся. Твори: В 2 т. – К.: “Наук”. Думка, 1987. – С. 726 (Б-ка укр. літ. Дожовт. укр. літ.).
12. Финк Э. Основные феномены человеческого бытия. Перевод с нем. А. Гараджи. – <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000683/st000.shtml>
13. Френденберг О. Поэтика сюжета и жанра. Подготовка текста, справочно-научный аппарат, предварение, послесловие Н В.Брагинской. — Издательство “Лабиринт”, М., 1997. — С. 448.
14. Фромм Э. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или быть?: Пер. с англ. – К.: “Ника-Центр”, 1998. – С. 400 (Серия “Познание”; Вып. 7).
15. Хамитов Н. Философия одиночества. Опыт вживания в проблему. Одиночество женское и мужское. <http://www.i-u.ru/biblio/archive/hamitov%5Fodinchestvo/00.aspx>.

А н н о т а ц и я

В данной статье рассмотрен один из основных феноменов бытийности человека – любовь, с точки зрения Леси Украинки. Очерчено основные направления ее творческих исследований в связи с данной проблемой. Особое внимание отведено рассмотрению символики в «Лесной песне» и показательным параллелям в «Снегурочке» А. Островского – как яркие примеры трансформации и традиционности символов, основанных на глубинных психических ассоциациях. На основе чего можно сделать выводы о креативной способности любви как актуализирующего феномена бытийности человека.

Кьопкє В. А.
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЛЮДИНА І ПРОБЛЕМИ АКСІОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЄЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблема людини, її ставлення до цінностей є однією з головних проблем у таких сучасних галузях людського знання як філософія, релігієзнавство, психологія, соціологія. У ХХ ст. існували і розвивалися релігійні й нерелігійні вчення, які прагнули розкрити особливості природи людини. Ці вчення у минулому столітті представлені найрізноманітнішими іменами, серед них чимало таких, які увійшли до скарбниці людської мудрості. Це – Е. Фромм і Д. Судзукі, Л. Шестов і С. Вівекананда, Р. Штайнер і М. Бердяєв, М. Бахтін і М. Шелер. Психологія і психотерапевти, східні містики і релігійні філософи. Всі вищезазначені дослідники є представниками гуманізму, вони прагнуть здобути для людини щастя, свободи, блаженства, єдності з Богом, Універсумом. Стрижнем праць цих різних авторів є прагнення позбавити людину від залежностей, від ілюзій, які просякають все її життя і викликають незліченні страждання. Це стародавня ідея східних і західних релігій, містики і езотерики. Людина страждає і буде страждати, якщо не